Eduskunnnan liikenne- ja viestintävaliokunnalle

Eduskunnan oikeusasiamiehen ja valtioneuvoston oikeuskanlerin kertomukset vuonna 2021

Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunta on pyytänyt liikenne- ja viestintäministeriöltä asiantuntijalausuntoa otsikossa mainitussa asiassa. Ministeriön nimeämänä asiantuntijana lausun asiassa seuraavaa:

Eduskunnan oikeusasiamies

Yleistä

Eduskunnan oikeusasiamiehen vuoden 2021 kertomuksen mukaan liikennettä ja viestintää koskevia asioita tuli oikeusasiamiehelle vireille 204 (155 vuonna 2020) ja niitä ratkaistiin 193. (179). Toimenpiteisiin johti 26 asiaa eli 13,5 % (8,38 %).

Toimenpiteisiin johtaneiden asioiden osuus ratkaistuista asiaryhmän asioista on yleensä ollut liikenteen ja viestinnän asioissa kanslian keskitasoa tai sen alapuolella. Kertomusvuonna toimenpideratkaisujen normaalia korkeampaa osuutta selittää se, että ajoneuvon romutuspalkkiota koskeneita kanteluta, joita saapui useita, ei tutkittu yksittäisinä asioina, vaan apulaisoikeusasiamies päätti käsitellä asian omana aloitteenaan (4992/2021).

Toimenpiteisiin johtaneiden asioiden osuutta nostaa myös se, että ratkaistavana oli useita liikenne- ja viestintäministeriön (LVM) hallinnonalalle sijoittuvia kieliasioita. Kieliasioissa toimenpideratkaisujen määrä on yleensä ollut keskimääräistä suurempi.

Asiaryhmässä käsiteltävät asiat koskevat useita eri viranomaisia ja muita oikeusasiamiehen toimivaltaan kuuluvia valvottavia, eikä niistä voida tehdä pitkälle meneviä päätelmiä hallinnonalan tilasta.

Liikennettä ja viestintää koskevissa kanteluissa oli kyse hyvin monenlaisista asioista, kuten joukkoliikenteen lippujen hinnoista ja erityisesti alennusten saatavuudesta, lipuntarkastajien menettelystä, saaristoliikenteestä, tietojen luovuttamisesta liikenneasioiden rekisteistä, ajoneuvon romutuspalkkiosta, ajokortin uudistamisesta, postinjakelusta, Postin käsittelymaksusta ja postilähetysten tullauksesta, yleisradiotoiminnasta ja tv-lähetysten näkyvyydestä.

Asiaryhmään kuuluvat paitsi hallinnonalan viranomaisia myös kolmea yhteiskunnallisesti merkittävää valtionyhtiötä eli Yleisradio Oy:tä (Yle), Posti Group Oyj:tä (Posti) ja VR-Yhtymä Oy:tä (VR) koskevat kantelut. Niitä koski kaikista asiaryhmän ratkaisuista 40 % (43,58 %). Yleä koski 27 (34), Postia 43 (32) ja VR:ää 8 (12) ratkaisua. Nämä asiat eivät pääsääntöisesti johtaneet toimenpiteisiin.

Tämä johtui yleisimmin siitä, että oikeusasiamiehen toimivalta näihin valtionyhtiöihin on hyvin rajallinen, ja kantelut koskivat enimmäkseen toimivallan ulkopuolelle jääviä asioita.

Yleä koskevissa kanteluissa ilmaistiin useimmin tyytymättömyys jonkin yksittäisen ohjelman sisältöön tai toimittajan menettelyyn. Oikeusasiamies ei kuitenkaan arvioi journalistista harkintaa koskevia asioita vaan sitä, miten Yle on hoitanut Yleisradio Oy:stä annetussa laissa säädetyn julkisen palvelun velvoitteensa. Oikeusasiamies ei myöskään ota kantaa toimituksellisiin kysymyksiin.

Postin toiminnasta tehdyissä kanteluissa oli usein kysymys postilähetysten jakeluongelmista. Posti kuuluu postinjakelun osalta oikeusasiamiehen toimivaltaan, kun kyse on postilaissa säädetystä yleispalvelusta.

Kanteluissa oli usein kyse yleispalveluun kuulumattomien postilähetysten jakeluongelmista tai muusta oikeusasiamies toimivallan ulkopuolelle jäävästä toiminnasta. Apulaisoikeusasiamies ei ottanut ensi vaiheessa tutkittavakseen myöskään yleispalveluun kuuluvien postilähetysten jakeluhäiriöitä koskeneita kanteluita. Näissä asioissa kantelijat ohjattiin asian selvittämiseksi kääntymään ensin Postin puoleen ja tarvittaessa edelleen ottamaan yhteyttä yleispalvelua valvovaan Liikenne- ja viestintävirastoon.

Covid-19 epidemia

Vuonna 2021 COVID-19-epidemiaan liittyviä liikenne- ja viestintähallintoon kohdistuneita kanteluja saapui oikeusasiamiehelle 26 kpl, joista ratkaistiin 21.

Epidemiaan liittyvät kantelut koskivat erityisesti maskipakoa lennoilla ja julkisessa liikenteessä sekä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen lentoyhtiöille sekä kuljetusyhtiöille ja varustamoille antamia suosituksia. Kantelut koskivat myös Yleisradio Oy:n koronaan liittyvää uutisointia ja Postin pandemian aikaisia menettelytapoja koskevaa ohjeistusta.

Pandemiaan liittyvistä kanteluista toimenpiteisiin johti kaksi asiaa. Niissä kummassakin oli kysymys pandemian riskiryhmään kuuluneen kantelijan ajokortin uudistamisesta.

Postilain täsmentäminen

Apulaisoikeusasiamies esitti valvontavuonna liikenne- ja viestintäministeriölle postilain täsmentämistä. Apulaisoikeusasiamies tutki omasta aloitteestaan, mitä perustuslain 124 §:n mukaisia julkisia hallintotehtäviä postilaki sisältää ja Posti Group Oyj hoitaa. Tämä arviointi vaikuttaa muun muassa siihen, miten hallinnon yleislakeja, kuten hallintolakia ja kielilakia, arvioidaan yhtiön toiminnassa. Julkisia hallintotehtäviä hoitaessaan myös esimerkiksi osakeyhtiön tulee lähtökohtaisesti noudattaa hallintolakia ja kielilakia samoin perustein kuin viranomaisten.

Eduskunnan käsiteltävänä on parhaillaan postilain muutos (HE 58/2022 vp). Esityksessä on otettu huomioon edellä tarkoitetut apulaisoikeusasiamiehen näkemykset ja sen mukaisesti esityksessä on määritelty Posti Grop Oyj:n hoitamat julkiset hallintotehtävät ja tarkennettu niitä koskevaa sääntelyä.

Valtioneuvoston oikeuskansleri

Valtioneuvoston oikeuskanslerille saapui valvontavuonna yhteensä 33 liikenne ja viestintähallinnon kanteluasiaa. Mikään asiaryhmä ei oikeuskanslerin kertomuksen mukaan erottunut tai noussut esille valvonnassa.

Valvontavuonna oikeuskansleri antoi lausunnon (OKV/825/22/2021) romutuspalkkiolakia koskeneesta liikenne- ja viestintäministeriön selvityksestä eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunnan pyynnöstä.

Johtopäätökset

Liikenne- ja viestintäministeriö toteaa lausuntonaan, että liikenne- ja viestintäministeriön ja sen hallinnonalaan kohdistuneiden kanteluiden määrät eduskunnan oikeusasiamiehelle ovat kasvaneet koko 2010-luvun. Oikeusasiamiehen toimenpiteisiin on kuitenkin samana aikana johtanut vähemmän asioita.

Liikenne- ja viestintäministeriö toteaa vuoden 2021 oikeusasiamiehen kertomuksesta, että kertomuksen perusteella ei ole havaittavissa mitään systeemistä tai järjestelmällistä virhettä, eikä virheellistä menettelyä, joka edellyttäisi liikenne- ja viestintäministeriön toimenpiteitä. Kyse on ollut yksittäisistä asioista, joiden osalta oikeusasiamies on ryhtynyt tarvittaessa toimenpiteisiin.

Valtioneuvoston oikeuskanslerin vuoden 2021 kertomuksen perusteella ei ole myöskään tarvetta liikenne- ja viestintäministeriön toimenpiteisiin.

Kimmo Kiiski
Lainsäädäntöjohtaja